گزارش

راه پیش روی طالبان بعد از سقوط دره پنجشیر

13 سپتامبر 2021

RASANAH
المعهد الدولي للدراسات الإيرانية
International Institute for Iranian Studies

دره پنجشیر؛ پناهگاه اسطوره ای مقاومت افغانستان ظرف ۷۲ ساعت بعد از محاصره به دست طالبان سقوط کرد. هنوز از سرنوشت احمد مسعود فرزند احمد شاه مسعود که به مکان نامعلومی رفته خبری در دست نیست. او پیش از سقوط پنجشیر حاضر شده بود که با «طالبان» مذاکره کند. اما امر الله صالح معاون اول رئیس جمهور فراری، خود را با یک هواپیمای Mi-۱۷ به تاجیکستان رسانده است. پنجشیر؛ سی و چهارمین استان افغانستان که در شمال شرق این کشور در میان کوههای برفی سر به فلک کشیده جای گرفته است، آخرین امید نیروهای مخالف «طالبان» و عناصر باقیمانده از «نیروهای دفاعی و اردوی ملی افغانستان» برای ایستادگی در مقابل «طالبان» است. نه تنها نیروهای کوماندو با انواع تسلیحات جنگی در آنجا موضع گرفته اند بلکه تعداد ۶ فروند هلی کوپتر نیز با خود برده بودند که ۳ فروند آن همچنان در آنجا می باشد.
جبهه مقاومت در صفحه تویتری خود نوشته است که «پنجشیر با دارا بودن دهها دره پر پیچ و خم به سان یک هزارتو می ماند. ما بعد از اینکه بیشترین تلفات را به طالبان وارد کرده ایم به گونه ای که تلفات آنها در پنجشیر از مجموع تلفات آنها در همه استانها در این جنگ نیز بیشتر شده است، اینک با افتخار عقب نشینی کرده ایم».
سخنگوی این جبهه همچنین افزوده است: « دیشب در حالیکه هدف حملات بی رحمانه دشمن قرار داشتیم و مهمات نیز تمام کرده بودیم، ناگزیر باید تصمیم سختی می گرفتیم. دو راه بیشتر نداشتیم. یا در منطقه (بازارک) آخرین مقاومت خود را به نمایش گذاشته و جان فرماندهان خود را به خطر می انداختیم و یا اینکه برای ادامه مقاومت به ارتفاعات دیگری عقب می نشستیم. و ما گزینه دوم را انتخاب کردیم. ما در منطقه ای می جنگیم که بر آن اشراف داریم. این منطقه با فصل دوم مقاومت ما سازگار است. ما خوب می دانیم که چه کاری انجام می دهیم! و این وضعیت را پیش بینی کرده بودیم!». « جبهه ملی مقاومت» وعده داده است که «به زودی برای باز کردن راه امدادی» مبارزه را آغاز خواهد کرد. بنا بر گزارشها، «احمد مسعود» نیز یک پیام صوتی با محتوای مشابهی منتشر کرده است. اما استانهای مجاوری که دره پنجشیر را در بر گرفته، در تصرف «طالبان» قرار دارد. یعنی اینکه جبهه ملی مقاومت برای تأمین خطوط امدادی و تدارکات تسلیحاتی، مواد غذایی و نیروی انسانی با مشکلات زیادی روبرو خواهند بود.
شایان ذکر است که نه نیروهای شوروی و نه نیروهای «طالبان» تا سال ۲۰۰۰ نتوانستند این دره را تصرف کنند. اما این بار «طالبان» بسیار زیرکانه

حمله خود را طرح ریزی کرده و از فاکتورهای قومی و سیاسی به نفع خود استفاده کردند.
بر خلاف دهه نود، اما این بار «طالبان» تنها به جنگجویان پشتون اکتفا نکردند بلکه در قشون طالبان جنگجویانی از تبار تاجیک و اوزبک نیز دیده می شود.
علاوه بر آن، نفوذی های «طالبان» در پنجشیر و هوادارانش نقشه جغرافیایی و اطلاعات استخباراتی مهمی را در اختیار طالبان قرار دادند و به عملیات خرابکانه ای نیز دست زدند.
یکی از دلایل کاهش قدرت و اتحاد صفوف طرفداران مسعود این بود برخی از ریش سفیدان پنجشیر با این مقاومت موافق نبودند و یا با برخی چهره های سیاسی رابطه خوبی نداشتند از جمله امر الله صالح که بعد از فرار اشرف غنی از کشور – طبق قانون اساسی-خود را سرپرست دولت خواند.
علاوه بر آن، ظاهرا راهبرد «طالبان» در همراه کردن دیگر اقوام و کسب حمایت آنها در پنجشیر نیز جواب داده است.
با اینکه برخی چهره های سیاسی برای جلب حمایت دیپلماتیک از مقاومت ملی علیه طالبان به خارج از کشور رفته اند، اما اکثر قدرت های بزرگ دنیا از جمله روسیه، چین و ایالات متحده بنا دارند که با دولت جدید کابل تعامل داشته باشند.
با این وجود، احتمال اینکه فشارهای دیپلماتیک بر «طالبان» ادامه یابد و تشکیل دولت در تبعید هم طرفدارانی در داخل کسب نماید، بسیار ضعیف به نظر می رسد؛ به ویژه اینکه هم دولت کرزی و هم دولت اشرف غنی که به فساد و بی کفایتی شهره عام و خاص بودند، نتوانستند یک حکومت مقتدر ایجاد کنند.
با این همه، اما هنوز خیال طالبان آسوده نشده است. با توجه به اینکه نیروهای مقاومت ملی افغانستان چندین انبار تسلیحاتی کشف نشده دارند، همچنان این احتمال وجود دارد که گروههای جنگجوی تازه ای در مناطق مختلف کشور-هرچند به صورت گروههای کوچک-علیه طالبان دست به سلاح شوند. و این امکان وجود دارد که در کنار اعتراضات مسالمت آمیزی که در شهرهای کلان جریان دارد، خیزشهایی که در جلال آباد و دیگر شهرهای کوچک اتفاق افتاد، بار دیگر تکرار شود.
در این میان، وجود گروههای سازمان یافته ای که از خارج تامین می شوند– هرچند که فعلا دست به تحرکاتی نزده اند – را نیز نباید از نظر دور داشت.

گروههایی چون «لشکر فاطمیون» که اخیرا از آن به عنوان «حشد شیعی» نام برده شده است، برای هرگونه اقدامی منتظر یک اشاره ایران هستند.
سقوط پنجشیر برای تهران مایه بهت و حیرت بود. سخنگوی وزارت خارجه ایران گفت که کشورش هرگونه دخالت خارجی در افغانستان را محکوم می کند. گویا منظورش نقش پاکستان در تصرف آخرین پناهگاه مقاومت به دست «طالبان» بود.
به احتمال زیاد، رهبران «طالبان» خوب می دانند که تا زمان تشکیل یک «حکومت اسلامی فراگیر» برای اینکه تعداد بیشتری از کشورها آن را به رسمیت بشناسند، برقراری ثبات و آرامش در کشور از اهمیت خاصی برخوردار است. و آینده جریان مقاومت چه در پنجشیر و چه در مناطقی دیگر بستگی به این دارد که طالبان تا چه اندازه در ارائه خدمات عمومی و به جریان انداختن اقتصاد و تأمین امنیت و ثبات کشور موفق خواهد بود.
علی رغم اینکه «طالبان» پس از تسلط بر پنجشیر و اینکه برای اولین بار در تاریخ تمام خاک افغانستان را در تصرف خود دارد، سرمست از باده پیروزی است، اما این واقعیت را نیز نباید از یاد برد که برای کشور داری راه طولانی در پیش دارد یعنی باید ساختار نیروهای مسلح را بازسازی کند و نیروهای پلیس و دستگاههای اطلاعاتی را فعال کند. و تا زمانیکه این کارها سامان گیرد، مهاجرین موج موج از ترس شعله ور شدن جنگ داخلی، که یک فرمانده نظامی امریکا از احتمال وقوع آن خبر داد، به کشورهای همسایه سرازیر می شوند.

RASANAH
المعهد الدولي للدراسات الإيرانية
International Institute for Iranian Studies